

Gravemaskinen i Virksomhed paa Lammefjorden. I Baggrunden læsses Stenalder-Skallerne paa en Kærre. Billedet forneden: Skallerne knuses, sorteres og fyldes i Sække.

Lammefjordens

5—6000 Aar gamle Østersskaller

Østersskaller, 5-6000 Aar gamle. Man fatter slet ikke Tallet. Det er saa langt ud over hele vor egen Tidsregning. Og naar man staar ude paa Lammefjorden, hvor Gravemaskinerne henter den ene Skaalfuld op efter den anden, ser Østersskallerne endda ud, som om de blot havde ligget nogle Aar som Rester efter et Maaltid i usædvanligt Format.

Det var, da den første Udtørring af Lammefjorden

fandt Sted for ca. 75 Aar siden, at man i den Jord, der var taget ind til Dyrkning, fandt store Aflejringer af Østersskaller. Geologer undersøgte dem og kom til det Resultat, at Aflejringerne var sket for over 5000 Aar siden.

Foruden Aflejringerne af Østersskaller er i mindre Omfang fundet Aflejringer ogsaa af Hjertemuslingskaller. De er navnlig fundet i den udtørrede Fjord Svinninge-Vejle.

Tidligt fandt man en Anvendelse for Skallerne. Hønsene skulde have kalkholdigt Foder, og intet var saa simpelt som at grave Skallerne op, knuse dem og servere dem i Hønsesgaarden. Der var ogsaa nok til at sælge af. Med Haandkraft og primitive Redskaber produceredes Skaller til Salg som Hønsesfoder, først til Egnens Folk, efterhaanden i videre Kredse.

En stor Del af Skallerne har ligget saa højt, at de kunde tages paa tør Markjord. Ellers har Jorden og Dyndet over Skallerne varieret fra en Trediedel til een Meter Markjord. Laget af de aflejrede Skaller har været paa indtil en Meter. Paa lavereliggende Jord har Skallerne kunnet ligge lidt dybere, men til Gengæld har Laget været paa indtil $1\frac{1}{2}$ —2 m.

Da der ved Undersøgelser i 1918 var fundet Østersskaller i store Mængder, medens Hjertemuslingernes Lejer snart blev udtømt, undersøgte Øta-Kompagniet Mulighederne for i stor Stil at fremskaffe Østersskaller, der

har vist sig at være fuldt saa gode som Hjertemuslingerne. Den første Fabrik i sin Art oprettedes til Storproduktion, og man prøvede sig frem med Maskiner til Tørring og Knækning af Skallerne.

I de sidste 30 Aar er der i Gravesæsonen paa Lammefjorden beskæftiget ca. 200 Mand, deraf 100—150 for et enkelt Firma — foruden Vognmænd til Transporten. Lammefjorden har været Hovedleverandør baade til det hjemlige Forbrug af Hønseskaller og til Eksporten, som særligt er gaaet til de øvrige nordiske Lande og England, men ogsaa til Schweiz og Tyskland.

Paa den først udtørrede Del af Lammefjorden findes nu kun faa Arealer tilbage, hvor det kan betale sig at grave efter Østersskaller. Men i den sidst udtørrede Del af Lammefjorden, i Lammefjordsøen, findes endnu betydelige Mængder under forholdsvis lidt Jord, og man er her indstillet paa øget Eksport i de kommende Aar.

I Gravemaskinens Elevator sprøjtes Vand ind, der skyl- ler Østersskallerne rene. Trods de Tusinder af Aar er der stadig Perlemorsglans over dem, naar de strømmer ud i Kærren, der skal køre dem til Tørrebarakken eller til Knusemaskinen.

Man har gjort sig forskellige Tanker om den store Fo- rekomst af Østers. Efter de Sagkyndiges Mening er der kun Grund til at tro, at Datidens Østers har befundet sig særlig godt paa dette Sted — der jo iøvrigt ikke er det eneste med store Østerslag fra Fortiden. For 5-6000 Aar siden var Vandet i Lammefjorden varmere end nu og mere salt end nu. Og dertil var der en kraftigere Tide- vandsbølge, saa en Østers fik Næring og frisk Vand nok, selv om den efterhaanden befandt sig omgivet af tætte Lag Livsfæller. Det har været et godt Sted at være, derfor de store Mængder — og nu, saa længe efter, den store Værdi.

Tage Christiansen.

En af Østersskallerne fra Stenaldæren.

Grundtvigs Slægt i Odsherred

Sognepræst Poul Høyer-Christensen, Udby, tid- ligere Sejerø, har netop udgivet en Bog om N. F. S. Grundtvig og hans Slægt, »Præstefamilien i Udby«. Med Forfatterens Tilladelse gengives her det Af- snit, der begynder med Indsættelsen som Kapellan i Egebjerg af Johan Grundtvig, Fader til Digteren og Søn af Sognepræst Otto Grundtvig paa Sejerø.

Det var 3. Søndag i Advent 1760, at Johan Grundtvig blev indsat som Kapellan i Egebjerg Menighed. Egebjerg Præstegaard laa paa et lavt og sumpet Sted; den havde de sædvanlige fire Længer og var paa de tre om- givet af en lille Have.

Kapellan-Værelset, hvor Grundtvig skulde bo, var møb- leret saaledes: Midt i Værelset et firkantet Fyrrebord paa Krydsfod med Skuffe i og en Ryslæders Læsestol; ved Væggen et Skabsengested med graat og gult Danzig-Tøjs Omhæng (i Sengen: en rødtribet Olmerdugsdyne, 2 Un- derdyner, 2 Hoveddyner, en blaastribet Olmerdugs Træk-

pude), en Egekiste, en Bogreol, en grøn Bogstol (Læse- pult) med Laas og Nøgle — og en Bilæggerovn.

Paa Væggen var der anbragt tre smaa Skilderier, et Spejl i brun Ramme og en Hylde over Kakkelovnen; en- delig henne i en Krog den uundværlige Parykblok.

I Egebjerg Sogn laa Egebjerggaard, der var Embeds- bolig for Forvalteren over de kongelige Godser i Ods Herred. I 1728 blev denne Stilling overdraget til Kom- merceraad Niels Bang, der var født 1697 i Vorbasse Præ- stegaard ved Ribe.

Han hørte til den bekendte Bangske Slægt, der igen- nem et Par Aarhundreder havde skænket Danmark en Række dygtige og ansete Mænd, Videnskabsmænd og Embedsmænd. Han var selv en meget dygtig og arbejds- som Mand, kraftig og streng af Natur, en alvorlig og ordentlig Husfader med gammeldags Gudsfrøgt.

Blandt de Formaninger, han stadig rettede til Børnene, var disse to: »Altid Gud for Øje« og »Tankerne ved, hvad I gør!«